

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van het juwelenhuis Ruys in Antwerpen

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Antwerpen, gegeven op 18 januari 2019 waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 14 februari 2019, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op de opmerkingen van de zakelijkrechthouder, gegeven op 14 februari 2019, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van het juwelenhuis Ruys aantoonst;

Overwegende dat het juwelenhuis Ruys als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Het juwelenhuis Ruys is een zeer gaaf en uitzonderlijk bewaard voorbeeld van een woonwinkelhuis met juwelierszaak in Antwerpen uit het begin van de 20ste eeuw dat overwegend werd gerealiseerd in een art-nouveaustijl met verwerking van neorococostijlelementen.

De voorgeschiedenis van het huis gaat minstens terug tot 1839, wanneer voorvader en edelsmid Jacques Marie Ruys (1810-1863) zijn meesterteken verkreeg en zijn atelier in de Sint-Jorispoort op de huidige locatie vestigde. De bestendigde aanwezigheid van een familiezaak met eenzelfde winkelfunctie op dezelfde locatie gedurende 180 jaar is vrij uitzonderlijk. Het juwelenhuis is dan ook een belangrijke getuige van vijf generaties zilverсмеedkunst in Antwerpen. Producten van het huis uit diverse tijdsperiodes worden in toonaangevende musea en collecties bewaard.

Het huidige juwelenhuis werd gebouwd in een periode dat de historische stad Antwerpen grote stedenbouwkundige, demografische en economische ontwikkelingen onderging. De bouwplek van het woonwinkelhuis lag nabij de 16de-eeuwse Spaanse omwalling die de stad gedurende eeuwen in een keurslijf hield. Vanaf 1860 werd deze vesting gefaseerd afgebroken en in veertig jaar tijd verschenen een ringboulevard als belangrijke nieuwe verkeersas, grote openbare instellingen en residentiele burgerwoningbouw in de onmiddellijke nabijheid. Omstreeks 1902 was de Sint-Jorispoort uitgegroeid tot een belangrijke handelsstraat die niet

meer aan de rand van de historische stad lag, maar zich bevond op de breuklijn tussen de oude en de uitdeinende nieuwe stad.

De eigenaars van het juwelenhuis Ruys slaagden erin om in te spelen op de economische uitdagingen die deze stadsontwikkelingen met zich mee brachten. Enerzijds door in de 19de eeuw stapsgewijs hun gebouwenpatrimonium aan de Sint-Jorispoort en de Schermersstraat uit te breiden en hun winkel te moderniseren. Anderzijds door in 1902 finaal voor een vooruitstrevende nieuwbouw te gaan naar ontwerp van Ferdinand Truyma (1857-1939), zowel wat interieur als exterieur betreft. Door te kiezen voor een ontwerp in art nouveau spiegelde de opdrachtgevers zich daarbij aan de gerenommeerde juwelierszaken van tijdgenoten zoals Wolfers en Anthony. Door deze nieuwe stijl echter te combineren met de minder controversiële neorococo, neogotiek, neoclassicisme en neo-Vlaamse renaissance wisten de zaakvoerders het meer conservatieve clientele niet teveel te bruuskeren.

Ook in de daaropvolgende jaren slaagde het juwelenhuis Ruys erin om mee te evolueren met de nieuwe stijlen en trends. Opvolger Raymond Ruys (1886-1956) ontwierp en exposeerde onder meer voor de wereldtentoonstelling van Antwerpen in 1930 met toonaangevende art-decoproducten. Tot op heden is het juwelenhuis Ruys een gevestigde waarde in de wereld van de sierkunsten;

Overwegende dat het juwelenhuis Ruys als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Het juwelenhuis Ruys werd in 1902 ontworpen door de gerenommeerde Antwerpse architect Ferdinand Truyma in opdracht van zaakvoerder Albert Ruys-Ramboux (1858-1946), zoon van de stichter van het familiebedrijf. De nieuwbouw verving vijf bestaande panden op een bouwblok tussen de Sint-Jorispoort en Schermersstraat met dezelfde winkel- en woonfunctie. Architecturaal is het woonwinkelhuis betekenisvol omdat in 1902 bewust werd gekozen voor een totaalproject voor exterieur en interieur in art-nouveaustijl met verwerking van stijlelementen ontleend aan de neorococo, het neoclassicisme en andere neostijlen. De realisatie van het juwelenhuis Ruys is daarbij een uniek ontwerp van Ferdinand Truyma. Truyma evolueerde stilistisch van ontwerpen in neoclassicistische en neo-Vlaamse renaissancestijl in de jaren 1885 en 1890, naar meer monumentale eclectische projecten eind jaren 1890 en een aantal art-nouveau-realisaties in het begin van de 20ste eeuw. Binnen zijn omvangrijk oeuvre, zowel als stadsbouwmeester en als privéarchitect, is geen gelijkaardig art-nouveau-ontwerp bekend noch bewaard waar zoveel aandacht werd besteed aan de exterieur- en interieurafwerking. Temeer daar het juwelenhuis een particulier en geen overheidsopdracht betrof.

De art nouveau is in het Antwerpse gebouwenpatrimonium ondervertegenwoordigd. Dit project is daarom des te meer uitzonderlijk. De gave bewaringstoestand en aanwezigheid van tal van vaste interieurelementen en cultuurobjecten verhogen nog de uniciteit.

Het juwelenhuis Ruys behoort tot het luxesegment en geldt als een representatief winkeltipe voor de belle époque dat uitsluitend voorkwam in grootstedelijke context. Gezien het begoede clientele waarop gemikt werd, zijn dergelijke gespecialiseerde winkels zeer uitzonderlijk. De architectuur en grootte van het erfgoedrelict visualiseren daarbij de functie en exclusiviteit van het juwelenhuis. Dit werd bewerkstelligd door de verzorgde vormgeving maar ook door de kwaliteitsvolle materialen voor de bovenbouw en de winkelpui aan de Sint-Jorispoort. Het decoratief houtwerk, de granieten penanten, de rijk uitgewerkte verdiepte inkom onder een balkon met spiegels, de sierlijke opschriften in de etalage en dergelijke veruitwendigden de kwaliteit van het aanbod en de zaak en zorgden voor vertrouwen. Het gesloten karakter van de achtergevel aan de Schermersstraat met onder meer de zeer mooi uitgewerkte dievenijzers, de kleine keldergaten, en de ondoorzichtige glas-in-loodramen illustreert tevens de nood aan beveiliging voor dit type van luxeproduct.

De zeer beeldbepalende winkelpui met grote etalages op de begane grond die de breedte van drie vroegere panden beslaat is, naast het rijkelijke voorkomen, exemplarisch voor de evolutie en schaalvergroting die winkels in de 19de tot en met begin 20ste eeuw doormaakten. De 19de-eeuwse winkelhuizen van de familie Ruys werden aanvankelijk gekenmerkt door de gangbare kleinere 'kassen', of uitstalramen. Dankzij de technische vooruitgang in de staal- en glasproductie installeerden ook zij vanaf de tweede helft van de 19de eeuw grotere winkelramen met afneembare luiken gevat tussen een afzonderlijke

toegang tot de winkel en het privégedeelte. De huidige doorlopende winkelpui met centrale winkelportiek is het sluitstuk in deze evolutie.

Het L-vormige bouwperceel tussen twee straten bood de mogelijkheid om de winkel exclusief onder te brengen in de grootste ruimte aan de drukke handelsstraat Sint-Jorispoort. De toegang tot de private woon- en werkvertrekken werden aan het gezichtsveld onttrokken, verplaatst naar de achtergevel in de Schermersstraat en volledig onttrokken aan het winkelgebeuren.

De winkelruimte van het juwelenhuis Ruys geldt als een uitzonderlijk representatief voorbeeld waarbij de architecturale ensemblewaarde tussen exterieur en interieur imponeert. Materiaal en vormgeving van de winkelpui, de winkelvitrine, de winkelinrichting met zowel vast meubilair als cultuurgoederen, de aansluitende private salons vormen een onlosmakelijk gaaf bewaard geheel.

Een scheiding tussen publiek en privé werd ook in de binnenindeling doorgevoerd. De drie burelen op de begane grond waren niet publiek toegankelijk maar via drie vleugeldeuren discreet met de zaak verbonden.

Deze ruimtes werden voorzien van een kwaliteitsvolle afwerking in verschillende neostijlen, zoals gebruikelijk was in de burgerwoningbouw. De interne circulatie van de andere vertrekken werd georganiseerd rond de monumentale traphal aan de achterzijde van het pand. Deze traphal en de bovenkamers die er rond geschikt zijn, kregen een rijkelijke eclectische aankleding, waarmee het erfgoedrelict zich onderscheidt van andere handelszaken waar meestal alleen de winkelruimte werd afgewerkt;

Overwegende dat het juwelenhuis Ruys als monument artistieke waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Het geheel van het exterieur en het interieur van het juwelenhuis Ruys, dat volledig bewaard is, heeft een hoge ensemble- en artistieke waarde.

De verfijning waarmee tal van decoratieve elementen zijn uitgewerkt in de door Ferdinand Truymans ontworpen voor-, achtergevel en binneninrichting, getuigen van het grote artistieke talent van de bouwmeester als van het vakmanschap van de ambachtsslui.

De stijlkeuze voor de art nouveau voor de winkelpui werd doorgetrokken tot in het winkelinterieur dat met dezelfde verfijning en kwaliteit werd uitgevoerd. De gaaf bewaarde artistiek hoogstaande aankleding werd op elkaar afgestemd en omvat onder meer beglaasde kastenwanden en binnendeuren, drie toonbanken met een zeer kenmerkend houten loopverhoog, een mozaïekvloer, bijzondere verlichtingselementen met onder meer reflecterende kapjes op gesmeed ijzeren kaders, een meerdelige etalage met spiegels en houtwerk, en verschillende cultuurgoederen uit de bouwperiode. Een dergelijk gaaf bewaard ensemble in het pand waarvoor het ontworpen werd, is uitermate uitzonderlijk. Andere gekende juweelwinkelinterieurs in art-nouveaustijl werden slechts fragmentair bewaard, of in semi-museale context, of op een locatie waar ze op een later tijdstip werden in gebracht.

Kwaliteitsvolle toevoegingen tussen 1904 en 1914 van de plafondafwerking in reliefbeghang, de extra luchters en lichtarmaturen, en in de jaren 1930 van een aantal luchters en losse vitrines, vervaardigd voor de wereldtentoonstelling van Antwerpen, doen geen afbreuk aan het winkelinterieur van het juwelenhuis Ruys, maar versterken de erfgoedwaarden ervan. Ze getuigen van het voortdurende gebruik en de aanpassing aan nieuwe stijlevoluties.

De burelen op de begane grond, de traphal en de privévertrekken op de bovenverdiepingen werden gedecoreerd in verschillende neostijlen. De lambriseringen, het parket, de al dan niet figuratief beglaasde binnendeuren, het schilderwerk, de marmeren schouwmantels en de plafondafwerkingen zijn representatief voor de artistieke kwaliteiten van hun ontwerpers. Emile Delrue, grafisch kunstenaar en lid van de Antwerpse kunstenaarsvereniging De Scalden, stond in voor het prachtige plafond in het centrale bureel met voorstelling van de vier jaargetijden en de dieren van de dierenriem. Ook de tot de tweede verdieping doorlopende monumentale traphal, voorzien van muurschilderingen met elementen uit de Griekse oudheid, een wenteltrap met sierlijk gesmede trappaal, decoratief houtwerk met loodglas en spiegels, getuigt van de kennis en kunde van de kunstenaars en van het bijzonder karakter van dit erfgoedrelict;

Overwegende dat de cultuurgooederen die zijn opgesomd in de bijlage bij het ministerieel besluit integrerend deel uitmaken van het monument en de historische, architecturale en artistieke waarde van het monument versterken zoals gemotiveerd in de bijlage bij het besluit,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument:

Juwelenhuis Ruys, Sint-Jorispoort 26 en Schermersstraat 37 in Antwerpen, bekend ten kadaster: Antwerpen, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 1869C.

De cultuurgooederen die mee worden beschermd, zijn opgenomen in bijlage.

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde;
- 3° artistieke waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Het volledig onderkelderde woonwinkelhuis beslaat een onregelmatig L-vormig perceel, in 1902-1904 ontstaan door de samenvoeging van kleinere percelen op het smalle bouwblok tussen de Sint-Jorispoort en de Schermersstraat. Op de begane grond bevinden zich de winkel en de burelen van het juwelenhuis Ruys aan de drukke winkelstraat met adres Sint-Jorispoort 26. De privé-ingang tot het woongedeelte op de bovenverdiepingen situeert zich aan de noordzijde, aan de Schermersstraat 37.

De beeldbepalende voorbouw van het juwelenhuis Ruys, met gevelbrede handelszaak op de begane grond, aan de Sint-Jorispoort 26 telt vier traveeën en drie bouwlagen onder een met leien bekleed mansardedak. De voorgevel van dit woonwinkelhuis werd gerealiseerd in art-nouveaustijl met verwerking van neorococostijlelementen.

De exterieurafwerking uit 1902-1904 met oorspronkelijke winkelpui bleef integraal behouden en correspondeert quasi volledig met het bewaarde bouwplan van Ferdinand Truymen. De winkelverdieping omvat drie grote vitrines met een bijzonder sierlijke houten tracering voor het kader en de hoefijzervormig geplaatste bovenlichten. Het houtwerk vertoont het voor de art nouveau herkenbare zweepslagmotief gecombineerd met elegante rocailles.

De vitrines zijn gevat tussen gepolijste roodgranieten penanten met een zeer fijne gegraveerde decoratie bestaande uit golvende lijnen, rocailles en ster motieven. Hetzelfde gepolijste materiaal is gebruikt voor de bevoering van het inkomportaal, wat voor een continuïteit in kleurstelling en beleving zorgt. Omwille van dezelfde reden werd de sokkel niet doorbroken voor de plaatsing van de drie keldervensters, maar werden deze in het voetpad geïntegreerd.

De verdiepte winkeltoegang situeert zich tussen de twee westelijke etalages, wat zorgt voor een zekere asymmetrie in het gevelontwerp. Deze inkom heeft een bijzonder plafond bekleed met spiegels gevat in een bloemvormige houten onderverdeling, voorzien van een aanhechtingselement voor verlichting. De glooiende lijnvoering van het houtwerk van het spiegelplafond loopt moeiteloos door in de basis van de erker boven de inkompartij als in het

boven- en benedenlicht van de verdiept geplaatste voordeur. Ook de handgreep van de voordeur volgt het zweeps slagvormige lijnenspel.

De begane grond wordt horizontaal gemarkeerd door een brede, geprofileerde houten puilijst met rocaillesleutels en cartouches en met het goudkleurig opschrift 'Ruys' op een zwarte achtergrond.

De imposante lijstgevel is voor de bovenverdiepingen samengesteld uit een bakstenen basis bekleed met witte natuursteen van Euville en dito ornamenten.

De traveeën op de bovenverdieping zijn gevat tussen geblokte pilasters met pseudo-Toscaanse kapitelen voor de tweede bouwlaag en Ionische kapitelen voor de derde bouwlaag, die telkens de gekorniste lijsten opvangen en de bouwlagen aflijnen.

De deurtravee wordt gemarkeerd door een ruime trapezoidale erker waarvan de spijlen voorzien zijn van elegante vrouwenhoofdjes. De erker wordt bekroond met een breed balkon met een sierlijk gesmeed ijzeren hek. De deurtravee loopt tenslotte hoger op en doorbreekt de kroonlijst met een getoogd dakvenster dat afgewerkt is met een koepelvormige leien bekroning.

De flankerende zijtraveeën omvatten licht getoogde enkelvoudige vensters in grillige, geriemde omlijstingen met sleutels met eronder gesmeed ijzeren hekkens tussen postamenten voor de tweede bouwlaag en natuurstenen balustrades voor de derde bouwlaag. De linker- of oostelijke travee is voorzien van gelijkaardige vensters, maar uitgewerkt als drielicht. De oorspronkelijke ramen bevatten verzorgd houtwerk. Het zijn (pseudo-) vensterdeuren met vaste bovenlichten met sierlijk gebogen tussendorpel; behoudens de zijlichten en erker hebben de ramen allemaal een T-verdeling. De dakvensters en erker zijn gevarieerder uitgewerkt en hebben een speelse roedeverdeling met ovaalvormige of gebogen klein houten.

De lijstgevel wordt bovenaan afgelijnd door een verzorgd hoofdstel met gestileerd kettingmotief, waarin subtiel een ster motief en de initialen 'AR', verwijzend naar de opdrachtgever Albert Ruys-Ramboux, zijn verwerkt.

De geprofileerde houten kroonlijst op tandlijst en met modillons daarboven, wordt onderbroken door twee dakvensters met gebogen waterlijsten waarvan de rechter een koepelvormige bekroning op vierkante basis heeft. De kroonlijst is gevat tussen twee uitgewerkte schouderstukken die uitmonden in rijkelijk versierde opgaande scheimuren met natuurstenen pseudo-aandaken en versierde topstukken. In de mansarde zijn er ook nog twee oeils-de-boeuf.

De achterbouw van het woonwinkelhuis in de Schermersstraat 37 werd gelijktijdig met de voorbouw door bouwmeester Ferdinand Truymans in 1902 ontworpen. De achterbouw telt twee brede traveeën en drie bouwlagen en vervangt twee smallere, oudere panden. De meer gestileerde en soberdere façade in een eclectische stijl met sterke neoclassicistische invloeden voor dit privégedeelte, is geïnspireerd op het afgebroken neoclassicistische pand van 1892.

De beschilderde, bepleisterde lijstgevel wordt gemarkeerd door schijnvoegen, kordons en lijsten met links pilasters met panelen, die de strakheid van het gevelontwerp beklemtonen. Ook de hoge plint van blauwe harsteen, met enkel een smalle strook voor een keldervenster dat onder het voetpad doorloopt en een voetenschrapper naast de deur, volgt deze strenge belijning.

De begane grond, waar zich de privétoegang en de burelen bevinden, is voorzien van imitatiebossage, gangbaar voor de neoclassicistische gevelontwerpen. Op de gelijkvloerse verdieping zit een drielicht (ter hoogte van de burelen) en een gelijkaardige rechthoekige deur met twee flankerende vensters (ter hoogte van de traphal), die zijn voorzien van bewerkte deelpilasters en fraaie smeedijzeren diefijzers die onder meer versierd zijn met ranken, rocailles, bloem-, wiel- en zonnemotieven. Een kleiner rechthoekig venstertje links met stijlvol smeedwerk, markeert de keldertrap.

De tweede en derde bouwlaag bevatten per twee gekoppelde respectievelijk segment- en korfboogvensters die werden samengebracht in een verdiept muurvlak met panelen op de derde verdieping bijkomend gevat in een spiegelboogvormige waterlijst. Het oorspronkelijke drieledige houtwerk met drieledig bovenlicht bleef bewaard.

De lijstgevel wordt bekroond door een vlakke fries en een gelede architraaf, met daarboven een ver overstekende holronde houten daklijst, met muizentand en modillons, gevat tussen schouderstukken.

De binnenindeling van het woonwinkelhuis is L-vormig opgebouwd rondom de tot de tweede verdieping doorlopende traphal in de zuidwesthoek van het juwelenhuis. Vandaaruit is ook de L-vormige kelderverdieping met manshoge doorlopende ruimtes toegankelijk.

Op de begane grond bevindt zich het rechthoekige winkelhuis, dat aan de Sint-Jorispoort de volledige breedte van het perceel inneemt. Vanuit de winkelruimte geven drie dubbele deuren uit op drie aaneengeschakelde burelen. De oostelijke bureelruimte grenst met de achterzijde aan de Schermersstraat, de centrale bureelruimte geeft uit op de trapzaal met toegang naar het woongedeelte op de verdiepingen en het westelijke bureel grenst tegen de achtergevel van de aanpalende woning Schermersstraat 35.

Het opmerkelijke en unieke begin 20ste-eeuwse winkelinterieur is ontworpen volgens een totaalconcept in art-nouveaustijl en kenmerkt zich door een uitzonderlijk verfijnde afwerking en kwaliteitsvol materiaalgebruik. Het interieur werd wellicht meteen na de bouw van het pand gerealiseerd. De ontwerper van dit interieur is niet bekend.

De rechthoekige winkelruimte omvat aan drie zijden (ten oosten, zuiden en westen) nagelvaste wandkasten en aan de noordelijke straatzijde een etalagewand en drie vrijstaande toonbanken. De hoge wandkasten lopen langs de drie zijden volledig door waarbij ook de drie binnendeuren met deuromkaderingen mee werden geïntegreerd in het ontwerp dat strikt symmetrisch is opgevat. Wandkasten, toonbanken, binnendeuren en deuromlijstingen vertonen dezelfde art-nouveaudetaileringen en -vormtaal.

De klemtoon in het winkelinterieur wordt gelegd op de twee grote vaste vitrinekasten tegenover de etalagewand. Deze kasten hebben grote beglaasde deuren met bovenaan kleine roedeverdelingen met sierlijke gebogen lijnvoering en geslepen beglazing.

De korte zijden van de winkelruimte worden ingenomen door centraal geplaatste wandspiegels geflankeerd door vitrinekasten met tweeledige opbouw. In het onderste register hebben de lage gesloten kasten verdiepte panelen met gebogen lijnvoering en het bovenste register wordt ingenomen door beglaasde kastdeuren met glazen legplanken. Voor beide wandspiegels bevinden zich twee gietijzeren radiatoren.

Aan de straatzijde worden de vitrines van de winkelruimte gescheiden door beglaasde etalagedeuren met sierlijk gebogen raamindelingen. In de ruimte onder de etalage werden gesloten kasten en lades voorzien. De etalage is uitgevoerd in hout met aan de straatzijde in elke vitrine het opschrift 'Ruys-Ramboux' in een sierlijk uitgevoerde belettering. De zijwanden van de etalages zijn bekleed met spiegels. Boven de etalagekasten en tegen de vitrine bleven de originele verlichtingsarmaturen op sierlijke smeedijzeren statieven bewaard.

De vloer van de winkelruimte is uitgevoerd in een meerkleurige keramische mozaïek met gestileerde bloemmotieven in blauwe, groene en rode tinten op een crèmekleurige achtergrond geplaatst volgens een waaivormig patroon. Het ontwerp met blauwe omranding volgt de plaatsing van de wandkasten en de toonbanken en ook ter hoogte van de toegangsdeur en de deuren naar de burelen werd het ontwerp van de mozaïekvloer hierop afgestemd. Achter de toonbanken werd de vloer verhoogd door middel van een plankenvloer. Breuklijnen in de vloer hebben wellicht te maken met de onderliggende kelders en het feit dat de bouw van het winkelhuis gefaseerd is gebeurd.

Het plafond en de wanden hebben een plafondbekleding in reliëf, vermoedelijk Lincrusta, met grijze bloemmotieven op een crèmekleurige en lichtgroene achtergrond en zilverkleurige bloemenkransen, in neorococostijl. De verschillende decoratieve vlakken worden van elkaar gescheiden door een houten latwerk met rocailles. Ook vier centraal geplaatste bloemvormige verlichtingsarmaturen maken deel uit van het plafondontwerp. De originele gasverlichting werd waarschijnlijk verwijderd met de plaatsing van het Lincrustaplafond dat vermoedelijk

ten laatste in 1914 werd gerealiseerd. Omstreeks de jaren 1930 zou de bestaande verlichting uitgebreid zijn met de drie nog aanwezige lusters.

De drie naast elkaar gelegen burelen zijn elk rechtstreeks toegankelijk vanuit de winkelruimte op de begane grond. Interieurafwerking en vast meubilair verschillen voor elke ruimte, maar werden vermoedelijk wel samen geplaatst of ontworpen in de periode tussen 1902 en 1914. Bij aanvang werden deze ruimtes onder meer ingericht als salon, eetplaats en atelier. Pas later werden alle ruimtes gebruikt als bureel.

De westelijke bureelruimte is uitgevoerd in een neoclassicistische stijl en is naar alle waarschijnlijkheid recuperatie van één van de afgebroken huizen. Gezien de stijl is het wellicht afkomstig van het pand dat in 1892 gebouwd was en bij de nieuwbouw afgebroken werd. De muren zijn volledig bekleed met lambriserings met decoratieve panelen. De voorstellingen van engelen en vrouwenfiguren, uitgevoerd in wit op een muntgroene achtergrond en met goudkleurige detailleringen, zijn geïnspireerd op de oudheid. De kastruimte in de muur achteraan werd volledig mee geïntegreerd in het decor van de lambriserings. In de geel marmeren schoorsteenmantel zijn guirlandes en kransen uitgewerkt en de lambrising op de haardboezem bevat een spiegel en een decoratief paneel met voorstelling van een strijdswagen met paarden. Het plafond wordt doorbroken door een achthoekige 'lanterneau' of daklicht uitgevoerd in structuurglas. Ajourwerk aan de deuromlijsting scheidt visueel het westelijk bureel van het centrale. Het parket in visgraatmotief loopt door over de burelen.

De centrale bureelruimte situeert zich tussen de winkelruimte en de trapzaal én het westelijk en oostelijk bureel en is langs al deze zijden eveneens toegankelijk. Ook in deze kamer werden de deuromlijstingen, lambriserings en nagelvaste wandkasten uitgevoerd in dezelfde stijl, meer bepaald met stijlelementen ontleend aan de neo-Vlaamse renaissance en de neogotiek.

Het schrijnwerk is gedecoreerd met spiegels versierd met halve cirkels met spijlen, koperen beslag en houtsnijwerk met bloem- en briefpaneelmotieven, en decoratieve lijsten. Dezelfde motieven zijn verwerkt in de hoge beglaasde vaste wandkast, bijkomend versierd met drieloblijsten, tegen de zuidwand. Ook de twee merkwaardige 'kerkluchters' als het ware ingewerkt in de beglaasde kasten tussen de westelijke en deze centrale bureelruimte refereren aan de neogotiek of de neo-Vlaamse renaissance.

De centrale bureelruimte wordt gedomineerd door een opmerkelijk plafond in art-nouveaustijl waarvan het ontwerp wordt toegeschreven aan grafisch kunstenaar Emile Delrue. Dit plafond is rijkelijk gedecoreerd met voorstellingen van vier vrouwenfiguren die naar alle waarschijnlijkheid een gestileerde voorstelling van de jaargetijden zijn, een geliefd thema in de Jugendstil en art nouveau. Naast de vrouwen worden ook de twaalf symbolen van de dierenriem afgebeeld. Ze zijn per drie gegroepeerd in halfcirkelvormige plantenranken met de Latijnse benaming van de maand in een banderol eronder. Als decor en achtergrond wordt overvloedig gebruik gemaakt van gestileerde planten- en bloemmotieven. De tekening loopt door in een omlopende lijst tegen de bovenwanden versierd met grotesken met draperieën. Verder bevat het plafond nog vier kleine sierlijke verlichtingsarmaturen in de hoeken en centraal één grote luster eveneens versierd met bloem- en bladtekeningen.

Een vierdelige beglaasde binnendeur scheidt het centrale bureel met de oostelijke bureelruimte die parallel loopt met de oostelijke perceelgrens van het juwelenhuis Ruys.

De oostelijke bureelruimte kijkt aan de achterzijde rechtstreeks uit op de Schermersstraat. Het betreft een vrij diepe rechthoekige ruimte die via een dubbeldeur ten noorden leidt naar de winkelruimte.

Lambriserings, deuromlijstingen en wandkasten vormen een geheel en vullen de volledige muurbreedte. De kasten en lambriserings zijn versierd met tableaus met gestileerde plantenmotieven en bloemmotieven in houtsnijwerk die zich stilistisch op de overgang van art nouveau en art deco bevinden. Een centrale roodmarmeren schoorsteenmantel tegen de oostwand versierd met sierlijke ranken in de wangen en met haardplaat en spiegel werd in dit geheel geïntegreerd.

Het plafond is uitgevoerd in een groene en crèmekleurige plafondbekleding in reliëf (vermoedelijk Lincrusta) waarbij een houten decoratief latwerk het plafond onderverdeelt in verschillende vlakken. Het betreft een gestileerd ontwerp met strak vormgegeven medaillons en op elkaar liggende bloembladjes. Een hangluster is bevestigd aan een opengewerkt rozet, met zweeps slagmotief. De vloer is afgewerkt met parket in visgraatmotief.

In de noordoosthoek staat een massieve 'coffre-fort', brandkast, die begin 1900 werd aangekocht en op de huidige locatie geplaatst. Om het gewicht te kunnen dragen werd in de kelderverdieping een speciale ijzeren constructie met zuilen geplaatst. De massieve brandkast werd aangekocht bij het Parijse bedrijf Fichet en draagt de signatuur met opschrift 'Paris / Fichet / (et) Pinots (?) / Cie Succ' op een draaibare sleutelplaat op de linkerdeur en 'Fichet / agent a / Bruxelles / H. Pain., 7 Rue d'Assaut' in een plaatje bovenaan. De zeer massieve groengeschilderde brandkast uit brandwerende gewapend metaal met twee deuren heeft gestileerde afgeronde randen. Inwendig is de brandkast voorzien van legplanken en nog een extra kleinere kluis.

Een trapzaal in de zuidwesthoek van de woning, achter de burelen en uitgevend op de Schermersstraat, leidt naar de privévertrekken op de verdiepingen. De rijk uitgewerkte afwerking ervan dateert van bij de bouw in 1902-1904 en werd wellicht ontworpen door Ferdinand Truymen.

De slingertrap met smeedijzeren balustrade en houten handgreep van mahonie bezit een opmerkelijke trappaal met ingewerkte smeedijzeren verlichtingsarmatuur. De houten trap, eik volgens het bestek, is bekleed met een rode loper. Onder de trap bevinden zich een ingemaakte kast en de toegang naar de kelder. Deze zijn afgesloten door twee deuren voorzien van glaswerk met ingeslepen Franse lelies. De beschildering met houtimitatie en bloemmotief correspondeert met de andere binnendeuren en de imitatiedeuren in de traphal. De vloer en de hoge plint zijn uitgevoerd in grote witte marmeren tegels.

De wanden in de trapzaal zijn afgewerkt met decoratieve panelen beschilderd met gestileerde plantenmotieven en taferelen in grisaille geïnspireerd op de oudheid. Het toegepaste kleurenpalet omvat voornamelijk rode en gele aardekleuren. Er is een prachtig doorzicht van de begane grond naar het vlakke plafond op de tweede verdieping. Op dit plafond werd een uil met gespreide vleugels tegen een lichte achtergrond met bladranken geschilderd in trompe l'oeil. De uil, traditioneel verwijzend naar de uil van Athene en symbool van de wijsheid, heeft bijkomend een centraal verlichtingselement. De decoratie is voorts gevat in rijkelijk gestuct ovaal lijstwerk met bloem- en bladmotief.

De overige plafonds van de traphal zijn afgewerkt met eenvoudig lijstwerk.

De overloop van elke verdieping is fraai uitgewerkt. Niet alleen door middel van de decoratieve wandafwerking, maar ook door middel van verzorgd glas- en schrijnwerk. Zowel de eerste als de tweede verdiepingen heeft in de gevel aan de Schermersstraat een breed drieledig steekbogig venster met vast drieledig bovenlicht en een sierlijke kruk. De glas-inloodramen zijn versierd met kleurrijke guirlandes met strik en bladranken, die bij lichtinval voor een gele zonnige gloed in de traphal zorgen. Op beide verdiepingen staat ook een spiegel tegen de binnenmuur met daarvoor een later geplaatste gesmeed ijzeren radiator. Het parket is in visgraatmotief.

De kamers worden op elk niveau via een meerdeurengeheel van de trapzaal afgescheiden, dat aan de zijde van de overloop beschilderd is met een houtimitatie en bloemmotief.

Op de eerste verdieping is er een enkelvoudige deur die de jongere keuken afsluit en een driedelig vensterdeurgeheel dat de antichambre afschermt van de overloop. Vooral dit kwaliteitsvol geheel in art-nouveaustijl springt in het oog. Drie met glaswerk opengewerkte vensterdeuren zijn gevat in een houten kader met sierlijk lijstwerk en gedrukt klokvormig fronton met voluten. Het kleurrijke loodglas met guirlandes, en met strik-, blad- en bloemmotieven is verstevigd met golvende houten spijlen.

Op de tweede verdieping sluit een enkelvoudige deur de doorlopende onderling verbonden vroegere slaapkamers van de traphal af. Daarnaast is er een doorgang gemarkeerd door houten pilasters met gestileerde kroonlijst en iets dieper geplaatste dubbele deuren. In de tussengang die zo gecreeerd wordt is de zoldertoegang.

De kamers van de eerste verdieping zijn L-vormig geschikt rondom de traphal en uitsluitend van daaruit bereikbaar. Ze zijn inwendig wel met elkaar verbonden en voorzien van plankenvloeren. Vanuit de traphal bereikt men de antichambre in art-nouveaustijl, daarachter aan de Sint-Jorispoort een ruim salon met erker in neorococostijl, een iets kleiner salon in empirestijl aan de Sint-Jorispoort dat via een vierdeurengeheel verbonden is met de jongere keuken aan de Schermersstraat.

De antichambre wordt gemarkeerd door het fraaie driedelige vensterdeurgeheel in art-nouveaustijl. Het fijne en kleurrijke glaswerk met gestileerd hoefijzervormige trasering wordt hernomen in de vensters en deuren in de westwand die uitgaat boven de koepel van het westelijk bureel. De ruimte heeft voorts een sober gestuct plafond met achthoekig lijstwerk met bladranken en sober afgewerkte wanden. Via een deur in de zuidwesthoek bereikt men het salon in neorococostijl.

Dit salon in neorococostijl is een zeer ruime kamer waar zich ook de erker bevindt die als een soort zithoek of cosy-corner is ingericht en een uitstekend zicht geeft op de Sint-Jorispoort. De stijlkeuze voor neorococo is doorgevoerd in het overdadig lijstwerk met rocailles rond de binnendeuren en de rode marmeren schouwmantel. Dezelfde in- en uitzwinkende C-motieven werden ook verwerkt in het zware gestucte plafond met uitgespaarde hoeken met kettingmotief en in de kroonlijst.

Een binnendeur ten oosten verbindt de neorococokamer met een kleiner salon in empirestijl. Deze ruimte, aan de zijde van de Sint-Jorispoort, is andermaal in één stijl gedecoreerd. Het gestucte plafond is voorzien van cirkelvormig lijstwerk met pijlenbundels. De gevlekte en geaderde witte marmeren schouwmantel heeft twee zuiltjes bestaande uit pijlenbundels in een koker met doekmotief én uitgespaarde rechte hoeken met bloemknop. Onder het tablet is er een boord met guirlandes aangebracht. De oorspronkelijke kachelplaat bleef eveneens bewaard. Een vierdeurengeheel leidt naar de laatste kamer op de eerste verdieping, thans ingericht als keuken. Het oorspronkelijke plafond en de houten vloer is waarschijnlijk nog aanwezig onder de jongere afwerking.

De kamerindeling van de tweede verdieping omvat twee doorlopende vroegere slaapkamers, een slaapkamer in eclectische stijl, en een tussengang met toegang naar de zolder. De houten vloeren zijn quasi overal bekleed met jonger vloerkleed.

Traditioneel zijn de kamers op de tweede en zolderverdieping soberder afgewerkt. Zo hebben de twee doorlopende vroegere slaapkamers sober lijstwerk, een strakke zwart marmeren schouwmantel met kachelplaat en een kachel en eenvoudige binnendeuren.

Een derde grote slaapkamer aan de Sint-Jorispoort is afgewerkt met decoratieve elementen ontleend aan zowel het neoclassicisme, zoals het strak gestucte plafond, als aan de neorococo, zoals de witte marmeren schouwmantel met rocailles en fraai kachelscherm.

De tussengang, ten zuiden van de grote slaapkamer, leidt naar de traphal. Daarin bevindt zich de zoldertrap aan het zicht onttrokken door een met structuurglas beglaasde dubbeldeur. De bordestrap met eenvoudige houten trappaal situeert zich boven de antichambre en kijkt ook uit op de koepel van het westelijk bureel en de achtergevel van de woning Schermersstraat 35.

De zolder is onderverdeeld in verschillende mansardekamers die ook L-vormig geschikt zijn rond de zoldertrap.

Het juwelenhuis Ruys is volledig onderkelderd met manshoge doorlopende ruimtes. Bij de nieuwbouw in 1902 werden oudere delen geïntegreerd zoals een ronde constructie zichtbaar in de noordoostelijke hoek ter hoogte van het vroegere winkelhuis van 1892 (Sint-Jorispoort 30) en wellicht een restant van een nog oudere waterput.

De kelderverdieping is bereikbaar vanuit de traphal via een houten wenteltrap. De doorlopende ruimtes zijn afgedekt met troggewelven en voorzien van een functionele afwerking met cementtegelvloeren. Onder de oostelijke bureelruimte werd een bijzondere constructie geplaatst om de brandkast te kunnen dragen. Het troggewelf is onderbroken voor een ingebouwde ijzeren kader die geschaagd wordt door vier slanke zuilen waarvan de consoles versierd zijn met acanthusbladeren.

Vlakbij de keldertrap is er een afgesloten ruimte met een houten deur met grote gaten, mogelijk eertijds bestemd voor de stockage van wijn of voedingsmiddelen.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming als monument is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden;
- 2° de bescherming als monument beoogt het behoud van de erfgoedelementen van het juwelenhuis Ruys, omvattende zowel het exterieur als het interieur met bijzondere aandacht voor het winkelinterieur en de bijhorende cultuurgoederen. Elke beheersdaad vereist een geïntegreerde en duurzame aanpak waarbij de impact op het geheel wordt afgewogen en waarbij de draagkracht niet wordt overschreden. Dit veronderstelt vakkundig onderhoud en indien nodig conserverende ingrepen;
- 3° de afleesbaarheid en herkenbaarheid van de typologie die het woonwinkelhuis kenmerkt en de grote ensemblewaarde tussen exterieur en interieur dient gerespecteerd te worden;
- 4° met betrekking tot het exterieur van het juwelenhuis Ruys beoogt de bescherming als monument het behoud van de buitenarchitectuur van zowel de voor- als achtergevel qua schaal, volumewerking, materiaalgebruik, decoratieve gevelafwerking, met inbegrip van het schrijn-, smeed- en glaswerk. De herkenbaarheid van de begin 20ste-eeuwse voorgevel in art-nouveaustijl en de achtergevel in een stijl met neoclassicistische invloeden zijn hierbij van bijzonder belang;
- 5° met betrekking tot de voorgevel aan de Sint-Jorispoort beoogt de bescherming als monument dat er een zeer grote aandacht wordt besteed aan het authentieke voorkomen en de afwerking van de etalage op de begane grond;
- 6° met betrekking tot het winkelinterieur en de burelen op de begane grond en de traphal beoogt de bescherming het behoud van de herkenbaarheid als juwelenhuis, met behoud van de bestaande ruimteverdeling en de waardevolle interieurafwerking, met inbegrip van het vast meubilair en de cultuurgoederen;
- 7° de in de bijgevoegde lijst opgesomde cultuurgoederen die in het woonwinkelhuis bewaard worden, houden verband met de functie als juwelierswinkel. Het behoud ervan in situ is wenselijk;
- 8° de bescherming als monument wenst een toekomstige herbestemming of andere invulling van het juwelenhuis Ruys niet te hypothekeer. Een ontsluiting van de bovenverdiepingen los van het woonwinkelhuis is ook een mogelijkheid, maar enkel in die mate dat de beschreven erfgoedelementen en -kenmerken gerespecteerd worden. Doorbrekingen in de gedecoreerde traphal zijn daarbij evenwel niet mogelijk.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigingen van het dakvolume, de dakbedekking, de dakconstructie en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;

- c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
- a) het plaatsen of wijzigen van boven- en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
- 6° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur en de cultuurobjecten die er integrerend deel van uitmaken:
- a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het uitvoeren van werken die het uitzicht of de indeling van het interieur wijzigen;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - e) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, wand- en plafondafwerking, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - f) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
 - g) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - h) het uitvoeren van werken aan en het verplaatsen of verwijderen van de cultuurobjecten.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel, 23 APR. 2019

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed;

Geert BOURGEOIS